

UČITELJSKI T O V A R Š.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dne vsakega mesca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.,
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj VII.

V Ljubljani 1. oktobra 1867.

List 19.

Učiteljev dnevni red.

(V kočevskem učitelj. zboru 5. avg. govoril J. A. *)

Preden načrtam dnevni red učiteljev, treba se mi je delo, da spregovorim še popred nekoliko besedi o tem, kako važen je dnevni red za vsakega človeka sploh, za učitelja pa še posebej. —

Bog je sam v sebi naj popolnši in naj viši red in vse, kar je naredil, je razpostavil po meri, številu in teži. (Mod. 11, 22.) Tega se lahko prepričamo, ako se le nekoliko okoli sebe oziramo. Vsaka stvar ima svoj prostor, svoje meje in svoj čas. Po določenih cestah in v odmerjenem času se sučejo zvezde, v nepreterganem redu sledé si letni časi, cvetice in zelišča vstajajo in rastejo o svojem času, živali in živalice se gibljejo in se ravnaajo po natančnih pravilih; z eno besedo: vsaka tudi naj manjša stvar, živa ali ne živa, kaže nam svoj red. Če se pa v naravi vse po redu godí, prašam, ali bi se človek sam, on venec stvarjenja, ne ravnal po redu, in bi še kalil splošni red? Človek ni dobil proste volje zato, da bi po svojem red motil, ampak, da bi se ga deržal. Po redu živeti, je tedaj vsakega človeka sveta dolžnost. Sv. Avguštin pravi: „Red pelje k Bogu; hočeš tedaj k njemu priti, ravnaj se po redu“.

In res, kdor po redu živi, blagor mu! On je srečen in zadovoljen že na tem svetu; neredneža pa že tukaj tare nezadovoljnost. Tudi nam skušnja kaže, da mora vsak, naj si bo ktereга stanú koli hoče, svoje delovanje poprej osnovati, in vse

*) Priserčna hvala za spretni spis.

poprej na tanko premisliti in določiti, če hoče kaj zdatnega doveršiti in svoj namen doseči. Tako dela modri umetnik, prebrisani rokodelci, umni kmetovavec.

Le pogledjmo n. p. umnega kmetovavca! On skerbno pred premisli in pretehta, kako bi bilo naj boljše polje obdelovati, da bi mnogo žetev obrodilo. On poprej prevdarja, kaj bo na to ali uno njivo sejal, kako jo bo gnojil, kateri čas bi bil boljši za ta ali uni sadež. On določi za vsaki dan posebno delo; hlapcu velevala to, dekli uno delo; in ker vé, da brez božjega blagoslova ves trud nič ne zda, prosi vsaki dan Bogá, da bi mu pomagal. Skušnja pa tudi uči, da tak kmetovavec obilno nažanje.

Nasproti pa, kako nesrečen je kmet, kateri brez premiselka kar tje v en dan svoje polje obdeluje. Sedaj se zaleti v kako delo in hoče vse na enkrat doveršiti, potem pa zopet postopa in dragi čas zamuja. Tukaj seje pregosto, tam preredit; kmali se loti tega, kmali unega dela, pa nobenega ne doverši. In ko žetev pride, kako mu je pičila in slaba!

Kakor kmetovavec, tako mora imeti vsak stan svoj red, če hoče svoje dolžnosti na tanko spolnovati in mi učitelji bi se ne ravnali po natančnem redu, ki imamo tako velik in imeniten poklic? — Tudi mi, bratje moji in sodelavci, smo kmetovavci, pa v veliko višjem pomenu. Polje, katero nam je izročeno, so serca ljubeznjive mladine; namen in poklic naš je, da mladino izrejšamo za nje časni in večni blagor. Cerkev tirja od nas, da ji odgojimo pobožne kristijane in deržava, da je izredimo dobre in zveste deržavljane.

Ker je pa naš poklic tako imeniten in naša naloga tako težka, kako smemo upati, da bi to nalogo izverševali brez pravega pripravljanja brez truda in reda! To ni mogoče! Mi moramo enaki umnemu kmetovavcu na tanko in dobro pred premisliti, kakšno polje so serca in zmožnosti nam izročenih otrok, ktere nauke naj naj popred zasajamo, koliko in kdaj naj jih sejemo, da ne bo prezgodaj, ne prepozno, da jih ne sejemo preveč na enkrat, ker bi se potem lahko zadušili, ne premalo, ker bi potem preveč puste zemlje ostalo, — da ob časa izrujemo plevel vstajajočih napak, pa da rano zasejemo lepih cvetic keršanske čednosti. Zatorej je pa treba vsakemu dnevu primerne tvarine odločiti, da mladini ne bo pretežko, ne prelahko. K temu pa moramo tudi božjega blagoslova prositi, in naš trud

gotovo ne bo zastonj; noben dan ne bo zgubljen, in konec šolskega leta bomo bogato žetev dobili, konec trudapolnega življenja pa tudi zaslužen plačilo prejeli.

Kako žalostno pa bi bilo, kako malo sadú bi obrodilo, ko bi učenik brez reda mladino podučeval! kolikokrat bi ravno narobe delal; večkrat bi se prehitel, da bi ga neskušeni otroci dohajati ne mogli, večkrat bi se zopet zakasnil, da bi se zane-marili. Dosti časa bi potratil, pa le malo opravil; zraven bi bil sam nezadovoljen, in nezadovljni bi bili tudi učenci. Konec šolskega leta pa bi imel le malo in še to le nezrelega sadja. — Resnico tega mi morate priterditi iz lastne skušnje.

Vidi se tedaj, da je učitelju red tako potreben, kakor ribi voda. Torej tudi radostno pozdravljam pričujoče vprašanje, in v naslednjem ob kratkem po svojih mislih dnevni red načrtam.

Opomnim naj samo še to, da si učitelj prav lahko dnevni red naredi in se tudi lahko po njem ravna, ker ima že za šolo šolski red; k temu naj tedaj svoj dnevni red kar pripnè.

Taki le naj bi bil učiteljev dnevni red:

1. Čas je drag. Ura zgubljena ne pride več nazaj. Torej ne hodi spat pred devetimi; vstajaj pa po letu pred petimi, po zimi pred šestimi.

2. Perva tvoja misel naj bo pri Bogu; prvo tvoje delo, ko se umiješ in primerno napraviš, juterna molitev. Zahvaljuj Bogá za brambo, da te je ohranil čez noč, prosi ga pomoči za tekoči dan. Pomisli, kakšen poklic imaš. Terdno skleni, da se boš danes ogibal vsega greha, posebno pa še pri podučevanju navadnih napak. Priporočaj se Materi božji in angelu varhu.

3. Po juterni molitvi, če si jo prav in pobožno opravil, boš veselo šel na delo. — Poglej naj pred na šolski red, kaj ti kaže. Premisli, kaj, koliko in kako boš učil, ktere prilike in zglede boš rabil i. t. d.

4. Pred šolo o določenem času kaj jej. Brez zajuterka ne hodi v šolo: učitelj mora imeti terdne persi in zdrave pluća. Varuj se težkih jedí, še bolj pa močnih pijač! —

5. Ako ti po zajuterku časa ostaja, pojdi nekoliko na čisti zrak, da potem navdihnjen in vedrega lica stopiš med otroke.

6. Šolske ure se na tanko derži. Kako ti je čas v šoli porabiti, to določuje šolski red; kaj da boš učil, to si že zjutraj premislil, le toliko je treba vediti, da se učitelj vselej po načrtu ravnati ne more. Navadno otroci ne morejo toliko prenesti, kolikor si je učitelj namenil, včasih bi pa tudi več lahko prebavili. Bodi tedaj tudi na to pripravljen.

7. Če ti po šoli do poldneva še kaj časa ostaja, počij si malo. Ne delaj kaj težkega, pa tudi za šolo se nikar precej ne pripravljaj; to bi bilo prehudo.

8. Kosilo naj bo na tanko ob določeni uri. Treznost, zmernost in varčnost naj sedé pri tebi za mizo. Ne pozabi pred in po jedi moliti!

9. Po kosilu imej po priliki pol ure prosto. Potem se pripravi za popoldansko šolo kakor zjutraj.

10. Po poldanski šoli se nekoliko oddahni. Potem opravljaj svoja opravila, če imaš posebna in odločena. — Prosti čas, ki ti še ostaja, ali kterege si dopoldan imel, porabi v lastno izobraževanje. Za to naj bi bilo saj pol ure na dan odločene, če ne več. Beri pedagoške bukve in časopise, zgodovino, naravoslovje i. t. d. Beri pa tudi kak dober politiški časnik, ki ima cerkvenega duha. Dobro je, da v tem kaj veš, da ne zaostajaš in da veš v družbi kaj govoriti, posebno pa, da moreš nevedne podučevati. Pod noč pojdi po mestu ali vasi, opazuj otroke domá in na prostem, poprašuj tù pa tam, kaj otroci domá delajo, kako se vedejo i. t. d.

Prosti čas lahko prav koristno porabi tisti, kateri ima kakšen vertec ali kaj polja. Tudi ne škoduje, če učitelj včasih prime za kako delo, ker to mu tudi koristi k zdravju.

11. Večerja naj bo mala in trezna.

12. Preden greš spat, pokliči sam sebe pred sodni stol. Prašaj se, kako si dan dokončal . . . obžaluj, če si se kot kristijan ali kot učitelj kaj pregrešil . . . sklep stori za jutro . . . zaznamovaj si, če si kaj posebnega doživel ali skusil, ter popiši to v svoj dnevnik (posebno prigodke iz šole) . . ., zahvaljуй se Bogu . . ., izročuj se mu, da te varuje tudi po noči!

Če si se na tanko ravnal po redu in si svoje dolžnosti vestno opravljal, boš prav sladko počival. Angel gospodov bo čul pri tebi.

Za nedelje in praznike in za vélike počitnice si napravi posebni red. Kakor že imé pravi, lahko počiješ v tem času

in se nekoliko oddahneš trudnega dela. Če ti okoliščine pripuščajo, pojdi tudi k sosednim učiteljem in tovaršem, hodi poslušat k šolskim spraševanjem, učiteljskim zborom i. t. d., da si pridobuješ novih dobrih navad in da se pošteno razvedruješ, ter si nabiraš novih moči za svoje novo delo.

Tak dnevni red, kakor ga kažem tukej, se véda, ni za vsakega učitelja. Pravilo naj bo: „Ne bodi preojster, pa tudi ne premehek“. Drugi pa: „Na tanko se ravnaj po redu, ki si ga vstanovil; le bolezen ali pokorščina do svojih prednikov in vljudnost ali gostoljubnost do kakega prijatla, s komur se moraš pečati, te more izgovarjati.

Če se na tanko ravnaš po redu, si boš vterjal svoj značaj, boš dober kristijan in zvest državlján. Pri vsem tem pa boš vsem, posebno pa svojim učencem kazal lep zgled; tako boš sadil srečo in zadovoljnost ne le v svoje serce, temuč osrečeval boš tako tudi svojega bližnjega. Da bi bil ti in jaz tak, Bog daj!

Pomenki

o slovenskem pisanju.

XXXIX.

T. Save, Drave so bregovi, kjer se je gotoviti jel mladi cep, ki se mu pravi nova slovenščina. In prvi cvet, ki ga je pognal, se imenuje „Karantanski spiski“ ali „Frizinški spominki“ (die Karantanischen Aufsätze o. die Freisinger Denkmäler).

U. Čudno je, da imajo tak naslov. Zakaj se zovejo „spiski karantanski“?

T. V srednjem veku so zlasti gornje kraje, kodar so stanovali Slovenci, radi imenovali „Carantania“; posebno rad je latinski pisal to ime Kopitar. Berž ko tedaj spozná, da so oni spisi slovenski, jim dá ta naslov, in po njem so jih tako klicali i drugi učenjaki.

U. Zdaj bi jim torej rekli „spisi slovenski“. — Zakaj jim pravijo „spominki frizinški“?

T. Ker so domá iz mesta „Freising-a“ (ali Brizna, brizinski) na Bavarskem. Našli pa so jih l. 1807 v Monakovem